

Unde refellitur et excluditur fatalismus ille, qui hodiernam phrenologiam deturpat, eamque Religioni ac societati ipsi infensam reddit ¹.

ARTICULUS QUARTUS

De objecto intellectus.

Dictum est supra, atque ipsa quoque interna experientia testatur, rationem communem entis esse id, quod primum ac semper intellectus noster concipit in quolibet objecto et actu. Ex quo facile consequitur, *ens* nuncupari posse objectum intellectus, quatenus ab intellectu attingi aliqua ratione potest, quidquid habet vel habere potest rationem entis. Quam ob rem non improprie ajebant Scholastici, ens esse in communi objectum *extensivum* intellectus humani, prout, scilicet, hujus actio et cognitio, vel perfecta, vel imperfecta, ad omne id, quod habet rationem entis, extendi potest.

At vero, præter hujusmodi extensivum ac generale objectum, quod respondet capacitati et amplitudini, quæ intellectui humano congruit ex sua ipsa immaterialitate ac ex sua veluti assimilatione et analogia cum intellectu Angelorum et Dei, eidem assignare oportet objectum aliquod, quod respondeat ipsi, quatenus est talis determinata natura intellectualis, sive quatenus determinatum gradum perfectionis et activitatis intellectualis sibi vindicat. Unde sit

THESIS

Objectum proprium, directum ac quasi proportionatum intellectus humani in hac vita sunt res seu naturæ sensibiles sub forma universalitatis.

Dixi 1.º *in hac vita*, quia hic non est sermo de cognitione

¹ Vide *Estudios sobre la Filosofía*, cit., lib. 4.º, caps. XIV, XV, XVI.

supernaturali alterius vitæ, nec de cognitione, quæ animæ potest congruere post separationem a corpore ex viribus et conditione naturæ.

Dixi 2.º *sub forma universalitatis*, quia, ut in confesso est apud omnes et experientia testatur, sensibilia in universali percipimus per intellectum, dum sensus eadem prout singularia tantum attingunt.

Prob. 1.º Objectum proprium ac veluti proportionatum intellectus humani illud esse, oportet, a quo cognitio intellectualis originem ducit, quod activitatem intellectus potissimum movet ac excitat, eique sese offert et sistit tamquam materia, erga quam frequentius operatur, et per quam objective perficitur; atqui sic se habent res sensibiles quoad hominis intellectum; ergo... Min. prob. Quacumque tandem ratione explicentur origo et natura cognitionis intellectualis, hæc proculdubio non exoritur, evolvitur aut perficitur nisi dependenter a sensibus sensibilibusque objectis, experientia ipsa docente; adeo ut, si sensus aliquis penitus deficiat, deficit quoque intellectualis cognitio circa objectum illius sensus. Ergo intellectus noster eatenus incipit operari, et operando evolvitur ac perficitur, quatenus convertitur ad naturas sensibiles per sensus perceptas, memoria et imaginatione contentas et repræsentatas. Ergo hujusmodi naturæ sunt id, ad quod primo et directe fertur intellectus, ipsas attingendo et percipiendo, non quidem prout in sensibilitate existunt et repræsentantur, sed prout congruit propriæ naturæ, id est, sub conditione et forma universali, quamvis, semel sic perceptis hujusmodi rebus sensibilibus, possit postea per ulteriorem abstractionem, per comparisonem, reflexionem, ratiocinationem aliasve operationes, ad rationes pure immateriales et insensibiles, ut ad veritatem, justitiam, relationem, existentiam, etc., atque ad objecta omnino spiritualia, ut sunt Deus et Angeli, assurgere.

Prob. 2.º Objectum proprium, directum ac veluti specificum cujuslibet intellectus respondere debet naturæ intelligenti ac modo existendi ipsius: sed naturæ sensibiles, prout

cognoscibiles in universali, constituunt objectum, quod respondet naturæ animæ rationalis, quatenus est substantia intellectu prædita, ac simul respondet modo ac conditionibus, quibus existit; ergo... Utraque præmissa probatur simul ac declaratur, percurrendo singula intellectuum genera. Intellectus divinus, quia est substantia intellectualis, non solum ab omni materia separata, sed etiam infinita in esse intelligibili, habet etiam pro objecto proprio ac specifico suam essentiam, quæ non solum est quid pure immateriale et intelligibile, sed est quid infinitum in ratione objecti intelligibilis; quandoquidem in ea et per eam Deus omnia, sive materialia, sive spiritualia, sive possibilia, sive realia, videt et intelligit, seu potius videndo intelligit. Ubi vides, infinitatem ac perfectionem objecti intelligibilis in Deo respondere adamussim infinitati ac perfectioni naturæ intelligentis in eodem; ac proinde existere exactissimam proportionem inter objectum proprium ac veluti specificum intellectus divini et naturam et modum essendi ipsius intellectus divini.

Similiter objectum proprium ac specificum intellectus angelici «est substantia intelligibilis a corpore separata», ut ait D. Thomas, per quam, et per species sive ideas sibi naturaliter inditas, res alias ipsaque sensibilia et materialia cognoscit. Ubi etiam vides, proportionem esse inter objectum proprium et naturam ac modum essendi angeli. Nimirum, quia est substantia vel natura intellectualis ab omni corpore independens et separata, habet pro objecto proprio naturam a corpore penitus separatam, id est, substantias spirituales a corpore separatas: quia tamen simul est natura intellectualis finitæ perfectionis, nec omnes substantias spirituales seu a corpore separatas perfecte intelligit, nec omnia intelligit, sicut Deus, nec ipsa, quæ intelligit, intelligit omnia immediate et per propriam substantiam, sed quædam mediate seu per ideas intelligit. Jam ergo, quoniam rationalis anima, quamvis simplex et immaterialis substantia in seipsa sit, atque facultates quasdam habeat, quæ corporeo organo non utuntur, nec infinitæ perfectionis est, ut Deus, nec a corpore omnino

separatur, sed potius ipsi unitur quoad esse substantiale, ejus objectum proprium sunt res sensibiles, prout a materiæ conditionibus abstractæ et universalitate indutæ; ut hac ratione exacta evadat proportio inter objectum intelligibile et naturam intelligentem in homine, non secus ac in Deo et angelis. Quatenus intellectus humanus est vis, quæ inest substantiæ immateriali et intelligibili in seipsa, estque facultas, quæ non utitur organo corporeo, ei respondet objectum, quod participat conditiones immaterialitatis et universalitatis: quatenus est facultas, quæ inest substantiæ naturaliter et intime corpori seu materiæ conjunctæ, ei respondet objectum in materia existens.

Res eadem ostenditur ex factis conscientiæ, præter ea, quæ in prima probatione allata sunt. Siquidem ex sensu intimo habemus, nihil nos cogitare posse, quin simul exoriantur repræsentationes sensibiles objectorum, quæ cogitationem intellectus comitantur, etiam dum circa res et rationes pure spirituales versantur. Undenam autem hoc psychologicum ac constans phænomenum originem ducit, et quæ ejus ratio reddi potest, nisi quia intellectus noster ex ipsa conditione ac modo existendi, quem obtinet per unionem cum corpore, naturaliter et quasi sponte ad sensibilia convertitur? Unde et valde philosophice habet D. Thomas ¹: «Anima humana corpori unita aspectum habet ex unione corporis ad inferiora directum».

Corollaria:

1.^m Ergo doctrina, qua adstruitur, objectum proprium et directum intellectus humani pro statu præsentis vitæ esse res sensibiles, vera est, sive *a priori*, sive *a posteriori* spectetur; quandoquidem prima et tertia ratio *a posteriori* procedunt; secundo vero *a priori* dici potest, utpote ex ipsa natura et modo existendi intellectualis substantiæeducta.

2.^m Ergo verum, non secus ac ens, nuncupari potest objectum extensivum sive adæquatum intellectus humani. Ete-

¹ QQ. Disp. De An., art. 17.

nim, cum verum transcendentale, de quo hic est sermo, convertatur seu identificetur cum ente, cui solum addit relationem rationis, consequitur plane, *verum* merito dici posse objectum intellectus eadem ratione et eodem sensu ac ipsum ens.

3.^m Colligere etiam pronum est ex hucusque disputatis, immaterialitatem esse quasi radicem, rationem sufficientem et mensuram tam *intelligibilitatis*, quam *intelligentiæ*. Intelligibilitatis quidem, tum quia res materiales eatenus intelligibiles et proportionatæ nostro intellectui redduntur, quatenus a conditionibus materiæ separantur per operationem abstractivam, et quatenus objective continentur in speciebus sive ideis immaterialibus; tum etiam quia quo objectum ali-quod est magis a materia remotum, ut Deus, ratio entis, bonitas, causa, etc., eo est magis intelligibile in se ipso et ex seipso. Intelligentiæ item, quoniam videmus, gradum et vim intelligendi in qualibet substantia respondere gradibus et conditioni ipsius immaterialitatis. Sic Deus, qui, utpote purissimus actus, non solum materiam, sed potentialitatem, quæ cum materia quamdam habet affinitatem, a se penitus excludit, summam ac infinitam obtinet intelligentiam. Angelus, qui immaterialis substantia est, ab omni materia quoad esse et operari independens et nulli corpori conjuncta, sed quæ tamen potentialitatem et imperfectionem continet, atque proinde affinitatem quamdam cum materia, intelligendi vim sibi vindicat infra Deum, sed supra hominem. Tandem rationalis anima, quæ immaterialis quidem est quoad substantiam, sed tamen corpori quoad esse conjungitur, ab eoque quadamtenus pendet, intelligendi vim ac potentiam obtinet, quæ non parum proculdubio distat non solum ab intelligentia divina, sed etiam angelorum. Scite ergo ac philosophice locutus est D. Thomas, dum scripsit, quod immaterialitas alicujus rei est ratio, quod sit cognoscitiva; et secundum modum immaterialitatis est modus cognitionis ⁴.

⁴ *Sum. Theol.*, 1.^a p., q. 14, art. 1.º

SCHOLIUM

Atque hæc quidem doctrina, quam non semel, sed sæpius docet D. Thomas, majoris est momenti quam vulgo existimatur; ex ea namque pendet, ad ipsam refertur, atque nexum cum ea habet idealogia tota ferme, quanta est. Opinio quippe, quam quisque amplectitur circa objectum proprium intellectus, determinat quoque ejus idealogicam theoriam. Sic, ex c., quia Plato assignavit pro objecto proprio intellectus ideas rerum a materia separatas ac per seipsas universales, pronum jam erat docere, ut docet, quoad idealogiam, intellectum agentem non existere, ideas rerum naturaliter inditas esse homini, originem et naturam cognitionis intellectualis per simplicem reminiscentiam explicandas esse, cum aliis hujusmodi pronuntiatis, quorum plurima ipsius posteriores sectatores, Neoplatonici, Mallebranche, Gioberti cum aliis, amplexati sunt. Ipsemet quoque Leibnitz, quia semel objectum proprium intellectus in ipsa animæ substantia universum repræsentante collocavit, Platonis idealogica placita partim amplecti coactus est, atque ad ejusdem reminiscentiam accessit per suam *apperceptionem*, ut originem et naturam cognitionis intellectualis exponeret.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Objic. 1.º Docente ipso D. Thoma, «unumquodque cognoscibile est, in quantum est actu»; atqui res est actu per esse ac proinde sub ratione entis, quæ dicitur per ordinem ad esse; ergo res est cognoscibilis per intellectum, in quantum est ens, quod proinde «est objectum proprium intellectus», ut ipsemet D. Thomas concludit.

Resp. dist. maj. Unumquodque cognoscibile est, in quantum est actu, *quatenus ratio communis entis est conditio sine qua non omnis cognitionis intellectus humani*, conc.: *quatenus ens sit objectum proportionatum, directum ac connatura-*